

راهبردهای فرهنگی مقابله با شیعه هراسی بر اساس الگوی SWOT

محمد حقی^۱

چکیده

با پیروزی انقلاب اسلامی ایران در چارچوب آموزه‌های شیعه، مطرح شدن شیعه به عنوان اسلام سیاسی که با منافع قدرت‌های بین‌المللی و برخی قدرتهای منطقه‌ای در تضاد بوده است، سیاست شیعه هراسی مطرح گردید. اعمال سیاستهای مخرب مداوم در این زمینه توسط قدرت‌های بین‌المللی و منطقه‌ای و تعلق اکثریت جامعه ایران و برخی از کشورهای اسلامی به مذهب تشیع، ضرورت بحث از راهبرد مقابله با شیعه هراسی را ایجاب می‌کند. بر این اساس مقاله حاضر در صدد پاسخگویی به این سوال است که جهت مقابله با پدیده شیعه هراسی چه راهبردها و راهکارهایی در عرصه فرهنگی قابل ارائه می‌باشد؟ بر اساس یافته‌های این مقاله، جهت مقابله با شیعه هراسی راهبردهای فرهنگی نظیر: تاکید بر زمینه‌های متحد کننده جهان اسلام در چارچوب آموزه‌های شیعی، تقویت اتحاد شیعیان با محوریت مرجعیت دینی و ولایت فقیه، استفاده از ظرفیت‌های ارتباطی نوین و فضای مجازی در جهت تبیین آموزه‌های شیعه، مقاومت در برابر نظام سلطه و همپیمانان منطقه‌ای آن در چارچوب آموزه‌های اسلامی و شیعی، بهره‌گیری از پشتوانه فقهی پویا و غنی شیعه جهت تقویت همگرایی اسلامی، به حاشیه رانی نگاه امنیتی به شیعه با برجسته سازی آموزه‌های همسازگرا، تقویت دیپلماسی رسانه‌ای در راستای آگاهی بخشی و تبیین گفتمان عقلانی شیعه و تقویت جریانهای اسلامی معتدل با تاکید بر اعتقادات مشترک قابل توجه می‌باشد. در این مقاله جهت تبیین بحث از "الگوی SWOT" استفاده شده است.

واژگان کلیدی: شیعه، شیعه هراسی، شیعه ستیزی، راهبرد، SWOT.

۱. دانش آموخته حوزه علمیه قم، دکترای مدرسی انقلاب اسلامی و پژوهشگر پژوهشگاه بین‌المللی المصطفی (علیه السلام)،

مقدمه

پیروزی انقلاب اسلامی ایران با ابتدا بر آموزه‌های شیعی، به دلیل جذابیت در آموزه‌ها، اهداف، روشها و نتایج خود، تاثیرات شگرفی در جهان اسلام بر جای گذاشت. این انقلاب باعث انتقال شیعه از حاشیه به مرکز ثقل جهان اسلام؛ ایجاد روحیه انقلابی و الگوبرداری از انقلاب اسلامی شیعی در رویارویی با استکبار جهانی و پیدایش امواجی از اسلام سیاسی میان مسلمانان شد، بر این اساس با پیروزی انقلاب اسلامی و مطرح شدن شیعه به عنوان اسلام سیاسی، نگرانی قدرتهای بین المللی و برخی قدرتهای منطقه ای به دلیل تاثیرگذاری انقلاب ایران بر مسلمانان جهان آغاز شد. هراس از اسلام سیاسی شیعی باعث شد که برخی دولتهای منطقه با تحریک و حمایت قدرتهای جهانی در مسیر اتحاد با دیگر کشورهای منطقه حرکت کنند. اوج اتحاد در مقابل اسلام سیاسی شیعی، آغاز جنگ عراق علیه ایران و حمایت دیگر کشورهای منطقه از حمله عراق به ایران بود. لذا با توجه به ویژگی شیعی انقلاب اسلامی و تضاد منافع قدرتهای بین المللی و برخی قدرتهای منطقه ای، سیاست شیعه هراسی مطرح گردید و با استفاده از ابزارها و شیوه‌های گوناگون از جمله مطرح شدن بحث هلال شیعی، فتوای ضد شیعی برخی مفتیان، ترور و حشیانه شیعیان توسط گروههای تکفیری و ... به این مساله دامن زده شد و هنوز هم ادامه دارد.

اعمال سیاستهای مخرب مداوم در این زمینه توسط قدرت‌های بین المللی و منطقه ای و تعلق اکثریت جامعه ایران و برخی از کشورهای اسلامی به مذهب تشیع، ضرورت بحث از راهبرد مقابله با شیعه هراسی را ایجاب می کند. اگرچه راهبردهای مختلف سیاسی، فرهنگی، اقتصادی، امنیتی و ... در خصوص مقابله با شیعه هراسی قابل بررسی است و لکن تمرکز این مقاله بر راهبردهای فرهنگی خواهد بود. بر این اساس مقاله حاضر در صدد پاسخگویی به این سوال است که جهت مقابله با پدیده شیعه هراسی چه راهبردها و راهکارهایی در عرصه فرهنگی قابل ارائه می باشد؟ در راستای پاسخگویی به سوال مذکور، بعد از تبیین زمینه‌ها و عوامل شیعه هراسی و بررسی نقاط قوت، ضعف، تهدیدها و فرصتهای جوامع شیعی، به ارائه راهبردهای فرهنگی مقابله با شیعه هراسی پرداخته خواهد شد.

در رابطه با پیشینه پژوهش حاضر نیز گفتنی است: کتب و مقالات متعددی مرتبط به این موضوع تدوین گردیده که بعضی از این منابع به مساله اسلام هراسی پرداخته و برخی دیگر به شیعه هراسی متمرکز شده اند که می توان به آثاری از جمله کتاب "شیعه ستیزی در دنیای معاصر"، نوشته سید توقیر عباس کاظمی (۱۳۹۳)، مقاله "علل گسترش شیعه هراسی و راهکارهای مقابله با آن" (۱۳۹۲)، نوشته عباس کشاورز و دیگران، مقاله "بیداری اسلامی و توهم شیعه هراسی (چالش‌ها و راهکارها)" (۱۳۹۲)، نوشته محمد ستوده و غلامحسن مقیمی و مقاله "تحلیل ژئوپلیتیک تشیع در خاورمیانه با استفاده از مدل SWOT"، نوشته یوسف زین العابدین و دیگران، شیعه شناسی (۱۳۹۲) اشاره نمود؛ لکن خلاء اساسی که در آثار

موجود به چشم می خورد، اینکه آثار فوق نگاه راهبردی جهت مقابله با شیعه هراسی نداشته اند. بر این اساس در پژوهش حاضر بحث راهبردهای فرهنگی مقابله با شیعه هراسی به عنوان خلاء پژوهشی مورد بررسی قرار خواهد گرفت. روش پژوهش در مقاله، روش توصیفی-تحلیلی و با استفاده از تکنیک و مدل SWOT (شناسایی فرصتها، تهدیدها، نقاط قوت و نقاط ضعف) می باشد. گردآوری اطلاعات نیز به صورت کتابخانه‌ای، اسنادی و در مواردی مصاحبه ای می باشد.

مفاهیم و الگوی تحلیل

۱- مفهوم راهبرد

واژه "راهبرد" در لغت به معنای عمل تجهیز و بکارگیری نیروها و توانایی‌ها در جهت دستیابی به هدف معین می باشد. (انوری، ۱۳۸۱، ج ۴: ۳۵۶۹) این واژه به مدت طولانی به معنی بیان دانش و هنری که یک فرمانده کل قوا به کار می برد، استفاده می شد. (آرمسترانگ، ۱۳۸۶: ۴۶) معادل انگلیسی واژه "راهبرد"، واژه "استراتژی" به معنای برنامه ریزی و سیاستی است که برای رسیدن به هدف برگزیده می شود. (انوری، ۱۳۸۱، ج ۱: ۳۷۱) این واژه (استراتژی) از ریشه یونانی استراتیگوس گرفته شده و نخستین بار در سده ۱۸ میلادی در معنای «هنر ژنرال» و یا «هنر سازماندهی یگانها» مورد استفاده قرار گرفته است. راهبرد در اصطلاح به طرح عملیاتی درازمدتی گفته می شود که به منظور دستیابی به یک هدف مشخص طراحی شده باشد. در تعریف دیگر، راهبرد، عبارت است از «هنر و علم توسعه و به کارگیری و ایجاد هماهنگی میان ابزارهای قدرت دیپلماتیک، اقتصادی، فرهنگی، نظامی و اطلاعاتی جهت دستیابی به اهداف». (افتخاری و شبستانی، ۱۳۹۰: ۷)

راهبرد و استراتژی شامل تصمیم گیری در این باره است که مقصد کجاست و رسیدن به آن چگونه خواهد بود. استراتژی بیان قصد و نیت است. استراتژی اهداف بلند مدت را تعریف می کند ولی عمدتاً تأکید آن بر چگونگی تحقق این اهداف است. (آرمسترانگ، ۱۳۸۶: ۴۸) به طور کلی استراتژی به فرایند تعیین مأموریت، مقاصد و اهداف اساسی و بلند مدت سازمان و پذیرش جریان اقدامات و تخصیص منابع ضروری برای دستیابی به اهداف سازمان می پردازد. (بداخشانی و فروزانفر، ۱۳۸۹: ۱) در سند راهبردی توسعه صنعتی جمهوری اسلامی ایران آمده است: «راهبرد مجموعه ای است از اهداف غایی، مقاصد اساسی، مأموریت‌های بنیادین، قواعد زیربنایی و نحوه تخصیص منابع برای دستیابی به اهداف، که جهت گیری و حرکت سازمان‌ها بر اساس آنها صورت می گیرد». (وزارت صنایع و معادن، ۱۳۸۴: ۱)

همچنین در تعریف دیگری، استراتژی یک برنامه واحد، همه جانبه و تلفیقی تعریف شده که محاسن یا نقاط قوت اصلی سازمان را با عوامل و تغییرات محیط مربوط می سازد و به نحوی طراحی می کند که با اجرای صحیح آن از دستیابی به اهداف اصلی سازمان اطمینان حاصل شود. بر این اساس راهبرد یا

استراتژی که به آن برنامه ریزی آینده نگر استراتژیک نیز می گویند (هانگر و ال وین، ۱۳۸۹: ۱)، حاصل ایجاد پیوند و ارتباط میان چهار عامل نقاط قوت، نقاط ضعف، فرصت ها و تهدیدهای محیطی می باشد که حاصل این پیوند و رابطه ایجاد مزیت رقابتی پایدار و کسب برتری در برابر رقبای است. (فرد آر، ۱۳۹۳: ۳۶) در مجموع منظور از راهبرد، برنامه ریزی و راهکار منسجم، همه جانبه و پایدار جهت رسیدن به اهداف است.

۲- مفهوم شیعه هراسی

"هراس" در لغت به معنای بیم، ترس و خوف است. (عمید، ۱۳۶۱: ۱۲۴۶) "شیعه هراسی" یعنی ایجاد خوف و هراس از شیعه، بویژه در میان مردم و حاکمان کشورهای غیر شیعه، به منظور ایجاد تفرقه و محدودسازی فعالیت شیعیان. (کشاوری شگری و غفاری، ۱۳۹۲: ۱۳۹) به عبارتی دیگر شیعه هراسی به مقابله با افکار شیعی و دشمنی فکری و عملی با مذهب تشیع گفته می شود. (کاظمی، ۱۳۹۳: ۳۹) شیعه هراسی یکی از راهبردهای روانی دشمنان شیعه بویژه صهیونیسم جهانی است که در قلمرو جنگ نرم قرار دارد و با پیروزی انقلاب اسلامی در ایران آغاز شده است. دشمنان اسلام بویژه آمریکا از آنجا که متوجه توانایی شیعیان در از بین بردن حکومت شاهنشاهی و تشکیل حکومت مستقل بودند، با مطالعه درباره شیعیان به توانایی های فرهنگی، سیاسی و ایدئولوژیکی آنان و قابلیت های ویژه این مذهب پی بردند؛ در نتیجه همه توان خود را برای مبارزه با آن به کار گرفتند و به منظور همراه نمودن دیگر کشورهای غربی و سران کشورهای حوزه خلیج فارس، شیعه هراسی را در سطح جهان ترویج دادند تا از این طریق، هم متحدان خود را به بهانه وجود دشمن مشترک حفظ نمایند و هم شیعیان را منزوی کرده و مانع انتشار عقاید شیعه در جهان شوند. (کشاوری شگری و دیگران، ۱۳۹۲: ۱۳۹)

همچنین شیعه هراسی را می توان به عنوان ترس یا تنفر از تشیع، شیعیان و فرهنگ شیعی به ویژه زمانی که ترس از آن به عنوان یک نیروی سیاسی مطرح باشد، تعریف کرد. اگرچه واژه شیعه هراسی و اسلام هراسی به تازگی وارد ادبیات سیاسی و اجتماعی شده است، اما از آنجا که ترس و تنفر از اسلام بویژه اسلام شیعی جنبه تاریخی داشته و به جنگ های صلیبی باز می گردد، تعبیر «واژه ای جدید برای ترس های قدیمی» تعبیری درست می نماید. شیعه هراسی یک پدیده چند وجهی است که ابعاد مختلف سیاسی، فرهنگی، اقتصادی و اجتماعی دارد که خصوصاً در بعد دینی و فرهنگی به رفتار شیعیان از منظر دیگران می پردازد. بُعد دینی از سویی به اعتقادات و از سوی دیگر به رفتار مسلمانان و شیعیان، در چشم انداز دیگران باز می گردد؛ که با اضافه شدن عنصر هراس ترکیب و ماهیتی نو می یابد. طرح این معنا در ادبیات سیاسی را می توان در ادامه فروپاشی نظام دوقطبی و معرفی اسلام سیاسی به عنوان رقیب غرب لیبرال دموکرات پی گرفت. (ذوالفقاری، ۱۳۹۳: ۱۶۹)

آنچه این نوع از شناخت و هراس را برجسته می‌سازد، ترجمه و انتشار آن به نگاه‌های استراتژیک و امنیتی و وارد شدن آن در مناسبات و تعاملات سیاسی است. غلبه این رویکرد امنیتی در تعاملات حوزه قدرت و سیاست، منجر به انحراف داد و ستدهای سیاسی از مسیر متعارف؛ و شکل‌گیری سیاستهای ناظر به حذف رقیب به عنوان یک خطر امنیتی می‌گردد. علاوه بر این سایه افکندن مسائل امنیتی بر مسائل عادی و معمول حوزه سیاست و اجتماع، دایره فکر، اندیشه و عمل سیاسی مبتنی بر اعتدال را به نفع زیادخواهی، مضیق کرده و مسیر منازعات مبتنی بر قدرت سخت را هموار می‌سازد. (ذوالفقاری، ۱۳۹۳: ص ۱۶۹)

۳- زمینه‌ها و عوامل شیعه‌هراسی

شیعه‌هراسی اگرچه همواره در تاریخ اسلام و از زمان پیدایش تشیع وجود داشته و لکن در دوران معاصر و به شکل رسمی، همزمان با وقوع انقلاب اسلامی در ایران صورت گرفت؛ چرا که روی کار آمدن دولتی اسلامی در ایران که قرائت متفاوتی از اسلام پیش از انقلاب اسلامی را عرضه داشت، برای غرب به منزله از دست دادن پایگاهی استراتژیک در یکی از حساس‌ترین مناطق تحت نفوذ خود تلقی می‌شد. در نتیجه آمریکا و سایر قدرتها خلا ایجاد شده در نفوذشان در منطقه را ناشی از ظرفیتهای اندیشه شیعی و قابلیت تمدن‌سازی آن ارزیابی نموده و مشکل اصلی را در شیوع اندیشه شیعی دیدند. به همین دلیل به تقابل با آموزه‌های شیعی و به تبع آن به شیعه‌هراسی پرداختند. (دارا و بابایی، ۱۳۹۵: ۱۹۵)

در واقع شکل‌گیری انقلاب اسلامی رویکرد جدیدی از مفهوم تشیع را شکل داد و در اثر آن، شیعه به یکی از عوامل مهم و تأثیرگذار دنیای ژئوپلیتیک تبدیل شد. به دیگر سخن، با انقلاب اسلامی، پتانسیل نهفته در مذهب تشیع شکوفا شد و این مذهب در کشوری مثل ایران به قدرت سیاسی دست یافت. کشوری که با اکثریت ۹۰ درصدی جمعیت شیعه و در برگرفتن کمابیش ۴۰ درصد از شیعیان جهان، کانون قلمروهای شیعی به شمار می‌رود و بنابراین تأثیرات زیادی را در خارج از مرزها، به ویژه در میان گروه‌ها و جوامع شیعه مذهب از خود به جا گذاشت. این در حالی است که تا پیش از این، شیعیان در بیشتر کشورها از قدرت و مسئولیت سیاسی و اجرایی به دور بوده و بیشتر به صورت اقلیتهایی محروم و حاشیه‌ای زندگی می‌کردند؛ اما پس از انقلاب اسلامی، آنها کم‌کم در کشورهای گوناگون از رخوت بیرون آمده و در مسیر قدرت یابی و تجدید هویت قرار گرفتند. (احمدی، واثق و جاسم نژاد، ۱۳۹۱: ۶۵) به هر حال اگر چه عوامل و زمینه‌های متعددی در طرح شدن سیاست شیعه‌هراسی موثر بوده و لکن در اینجا به برخی از آن عوامل پرداخته می‌شود.

الف: موقعیت ژئوپلیتیکی تشیع

یکی از مهمترین عوامل و زمینه‌های شیعه‌هراسی، وضعیت جغرافیایی و موقعیت ژئوپلیتیکی تشیع می‌

باشد. منطقه خلیج فارس، از نظر جغرافیای سیاسی، اقتصادی و نظامی دارای اهمیت بسیاری است. مهمترین ویژگی این منطقه، وجود جمعیت فراوانی از شیعیان است که در این منطقه زندگی می کنند و دارای ایدئولوژی و فرهنگ ویژه ای هستند که توجه غربی ها و دیگر دشمنان اسلام را به خود جلب کرده است. شیعیان افزون بر موقعیت ایدئولوژیکی، موقعیت ژئوپلیتیک ویژه ای نیز دارند. تنگه هرمز منطقه ای سوق الجیشی که ارتباط بین شرق و غرب را کنترل می کند، در اختیار شیعیان است. در عربستان، شیعیان در مناطق شرقی این کشور که بیشتر ذخایر نفتی عربستان را در بردارد، ساکن هستند. مهمترین مراکز نفتی و مسیرهای ارتباطی آبی در اختیار شیعیان است. در کشورهای جنوبی خلیج فارس نیز شیعیان در مراکز مهم تجاری ساکن اند. (کشاورز شکری و دیگران، ۱۳۹۲: ۱۴۰)

پیوستگی سرزمینی بین شیعیان ایران، عراق، آذربایجان و بحرین با اکثریت جمعیت شیعه و اتصال جغرافیایی بین ایران، عراق، سوریه و لبنان و پیوستگی جغرافیایی شیعیان در حاشیه خلیج فارس و سکونت تاریخی آنها در مناطق نفت خیز منطقه از مولفه ها و شاخص های موثر در این زمینه محسوب می گردد. این پیوستگی جغرافیای تاریخی شیعیان با وجود ذخایر عظیم نفت و نیز همگرایی و ائتلاف شیعیان می تواند شیعه را به قدرت فرامنطقه ای و تاثیرگذار در معادلات جهانی تبدیل کند. (اکبری، ۱۳۹۵: ۱۴۸)

ب: تفکر حکومت جهانی تشیع

تفکر تشکیل نظام واحد جهانی در آموزه های شیعه یکی از عوامل مهم شیعه هراسی در غرب محسوب می گردد؛ چرا که غرب نیز ادعای جهانی شدن دارد و از اینکه مکتب تشیع و شیعیان چنین تفکری را مطرح می کنند، سخت هراسان شده و آینده خود را در خطر می بینند. از دیدگاه تشیع و البته مسلمانان، اسلام دینی جهانی است و جهانی بودن آن از اصول مسلم در اعتقادات اسلامی و جزء ضروریات دین اسلام است که همه مسلمانان بر آن اتفاق دارند. جهانی بودن اسلام به این معنا است که اختصاصی به هیچ قوم، ملیت، نژاد و اقلیم خاصی ندارد بلکه همه انسان ها را از هر ملیت و نژادی که باشند، در بر می گیرد. (مصباح یزدی، ۱۳۷۰: ۳۲۷) این در حالی است که امروزه غرب به دنبال حاکمیت ارزشها، فرهنگ و سیاست خود در جهان می باشد که همان جهانی شدن یا جهانی سازی غربی است. ماهیت درونی و اصلی این تفکر، سلطه امپریالیسم غربی و لیبرال دموکراسی غربی بر جهان است. این نوع جهانی بودن، فرایندی مادی و یکسویه است که برخی از اهداف آن، انحصارطلبی غرب و یک پارچه کردن جهان و هضم آن در بازار مشترک جهانی به رهبری سرمایه داری غربی، از بین بردن مرزهای جغرافیایی، فرهنگی، ملی و دینی، ترویج فرهنگ مصرف گرایی و زندگی غربی، منفعت جویی غربی و از بین بردن ادیان و مذاهب به ویژه اسلام است. (تابلی و همکاران، ۱۳۹۰: ۹۸)

نظریه شیعه درباره نظام واحد جهانی، به شدت باعث نگرانی اندیشمندان و دولتهای غربی شده است.

آنان از نفوذ اسلام، به ویژه تشیع در نظام بین الملل در هراس هستند؛ به همین دلیل با تمام توان خود سعی در خنثی سازی این حضور موثر در نظام جهانی را دارند و تلاش می کنند تا با ارائه نظریات مشابه و جذاب، افکار عمومی جهان را به سوی لیبرال دموکراسی حاکم در غرب جلب کرده و چنین نظامی را مصلح بشر معرفی نمایند. (کشاوری شگری و فهیمی، ۱۳۹۲: ۱۴۵)

ج: نقش استعمار در ترویج شیعه هراسی در جهان اسلام

استعمارگران همواره در راستای منافع خود مبنی بر سلطه بر جهان اسلام و غارت منابع و ظرفیتهای مسلمانان، از ابزارهای و روش های مختلفی استفاده نموده اند که از جمله آنها، ایجاد درگیری، اختلاف و دشمنی در جهان اسلام بوده است. دشمنی استعمار با اسلام و شیعه موضوع تازه و پوشیده ای نیست؛ تاریخ تعامل قدرتهای استعماری با مسلمانان و به خصوص شیعیان آشکارا نشان می دهد که استعمار در هر دوران از شیعه ستیزان اصلی بوده و به مساله شیعه هراسی در جهان و بویژه در دنیای اسلامی دامن زده است. (عباس کاظمی، ۱۳۹۳: ۷۸) قدرتهای استعماری بعد از ناکامی در تحقق اهداف خود از طریق اقدامات نظامی در جهان اسلام، تلاش کردند با دشمن تراشی و بزرگ جلوه دادن تهدید شیعه در منطقه، اتحادی را برای نظام امنیتی جدید بر مبنای اتحاد کشورهای دوست و متحد غرب با محوریت آمریکا و ایجاد یک قطب جدید قدرت در منطقه با همکاری آمریکا، رژیم صهیونیستی و رژیمهای وابسته عربی، برای مقابله با تشیع با محوریت ایران آغاز کنند. به این ترتیب با القای شیعه هراسی در منطقه، تلاش کردند تا شیعه را به عنوان تهدیدی جدی برای دولتهای اسلامی و عربی قلمداد کنند و این چنین القا کردند که شیعیان می توانند با محوریت ایران به قدرت منطقه ای تبدیل شوند. (کشاوری شگری و فهیمی، ۱۳۹۶: ۱۷)

د: نگرانی برخی دولتها و جریانهای اسلامی منطقه از قدرت یابی شیعه

پیروزی انقلاب اسلامی ایران و تغییر جایگاه شیعیان جهان را از حاشیه و پیرامون به مرکز ثقل تحولات جهان اسلام موجب نگرانی برخی دولتها و جریانهای اسلامی شد؛ زیرا هر گونه صعود و پیشرفت انقلاب اسلامی در منطقه می توانست به تقویت جریانها و گروههای شیعی در کشورهای اسلامی منجر شده و در نتیجه حاکمیت پادشاهان سنی مذهب دولتهای منطقه را به خطر بیندازد. در همین راستا شاهد یک حمایت قوی و واضح برخی از این دولتها از معترضین سنی در منازعه های کشورهای مختلف اسلامی علیه شیعیان بودیم. (ستوده و خزایی، ۱۳۹۳: ۲۴) این فرایند در سالهای بعد، به ویژه پس از اشغال عراق توسط ایالات متحده، به گونه آشکارتری ادامه یافت. به دنبال این فرایند بود که موضوع شیعه و نقش آفرینی آن، مورد توجه اندیشمندان قرار گرفت و اندک اندک ایده های گوناگون درباره آن ارائه شد. (احمدی، واثق و جاسم نژاد، ۱۳۹۱: ۶۶)

همچنین جریان‌های سلفی تکفیری همواره در چارچوب اعتقادات انحرافی خود، شیعه را دشمن خود دانسته و در این راستا به ترویج شیعه‌هراسی در جهان اسلام پرداخته‌اند. البته اندیشه بازگشت به سلف و اجرای کامل اصول اسلامی، در میان همه جوامع اسلامی وجود دارد؛ اما جریانی که خود را با عنوان سلفیه معرفی کرده، بیشتر با افکار ابن تیمیه به وجود آمد و با اندیشه‌های محمدبن عبدالوهاب رشد نمود. این جریان سلفی وهابی دارای عقاید انحرافی بوده که نگاهی متحجرانه به اسلام داشته و به بهانه مبارزه با بدعتها، به اقدامات تروریستی بر ضد شیعیان دست می‌زند؛ چرا که این جریان، بر اساس اندیشه غلط خود شیعیان را دشمن دانسته و هرگونه اعمال تبعیض و خشونت بر ضد آنان را مجاز می‌داند. (کشاورز شکری، غفاری و فهمی، ۱۳۹۲: ۱۵۲)

ابومصعب زرقاوی از رهبران القاعده عراق، تلاش می‌کرد شیعیان را مهم‌ترین دشمن معرفی کند. وی پس از تقسیم‌بندی دشمنان در عراق سعی داشت از طریق ایجاد اختلاف میان شیعه و سنی آتش جنگ فرقه‌ای را در عراق روشن نماید و بدین ترتیب جهاد اهل سنت علیه شیعه را به راه اندازد. (میرعلی، ۱۳۹۶: ۲۱۸) وی در طرح توطئه‌آمیز خود در این خصوص می‌نویسد: «دشمنان ما چهار گروه هستند: آمریکایی‌ها، کردها، وابستگان دولت عراق و شیعیان. از نظر ما، گروه اخیر [شیعیان] کلید تحولات سیاسی است.» (الزرقاوی، ۱۴۲۷: ۷۲) او در توجیه اولویت جهاد علیه شیعیان بیان می‌دارد: «[شیعیان] افعی‌های خفته، عقرب‌های مکار خبیث، زهرهای کشنده و دشمنان در کمین نشسته هستند. ما در اینجا در دو جبهه در حال نبردیم. جبهه اول، در مصاف با دشمن آشکار است و جبهه دوم، جبهه و جنگی شدید با دشمنی مکار است که به لباس دوست درآمده و ابراز موافقت و پیوند می‌کند، در حالی که در درون شر و شرارت و کینه دارد و میراث تفرقه‌ذاتی را که در تاریخ اسلام شاهد آن بوده‌ایم، به همراه می‌کشد.... واقعیت‌های تاریخی بیانگر این حقیقت است که تشیع با اسلام همخوانی ندارد، مانند یهود و نصاری که تحت شعار اهل کتاب با هم مشترک‌اند.... این قوم بر محور کفر جمع شده‌اند.» (الزرقاوی، پیشین: صص ۶۶-۶۱)

۴- تبیین الگوی تحلیل (تکنیک و مدل swot)

روش تحلیل مقاله حاضر، بهره‌گیری از الگو و تکنیک SWOT است. روش تحلیل راهبردی (swot)، یکی از روش‌های تحلیل در رشته مدیریت راهبردی است که در آن با شناسایی دقیق عوامل درونی (نقاط قوت و ضعف) و عوامل بیرونی (فرصت‌ها و تهدیدها) و ترسیم شرایط موجود، به تدوین اهداف و راهبردهای کوتاه مدت و بلندمدت آن اقدام می‌شود. (دهقانی فیروزآبادی و آجورلو، ۱۳۹۴: ۸۶)

روش تحلیل swot ابزاری کارآمد برای شناسایی شرایط محیطی و تواناییها است. پایه و اساس این ابزار کارآمد در مدیریت راهبردی، شناخت محیط پیرامونی است. swot، مخفف کلمات “Strength” به معنای قوت، “Weakness” به معنای ضعف، “Opportunity” به معنای فرصت و “Threat” به

معنای تهدید است. (پیرس جان و رابینسون، ۱۳۹۳: ۳۰۷) حاصل روش تحلیل راهبردی (swot) که از تضارب عوامل چهارگانه نقاط قوت، نقاط ضعف، فرصتها و تهدیدها استخراج می شود، چهار دسته راهبرد می باشد: راهبردهای قوت فرصت (so)، ضعف فرصت (ow)، قوت تهدید (st) و ضعف تهدید (wt). تجزیه و تحلیل راهبردی مرحله بسیار مهمی در فرآیند برنامه ریزی راهبردی محسوب می شود. در این مرحله موقعیت بر حسب قوتها و ضعفهایی که در محیط درونی و فرصتها و تهدیدهایی که در محیط بیرونی وجود دارد، مورد ارزیابی قرار می گیرد. (اکرمی نیا، ۱۳۹۲: ۳۸)

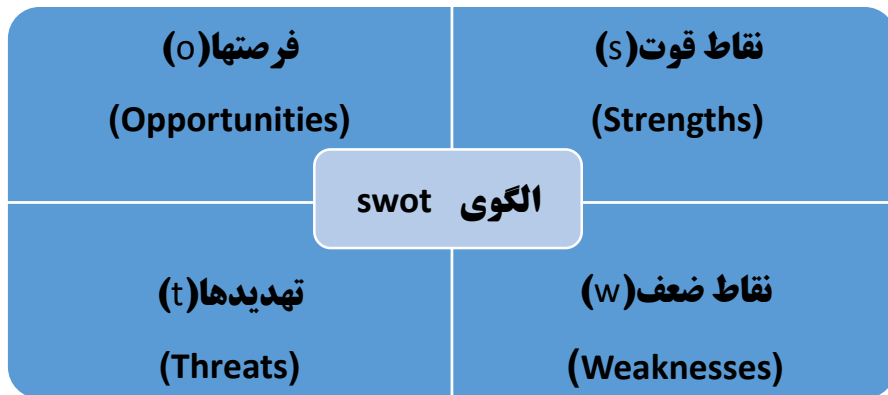
بنابراین برای انتخاب یک راهبرد مناسب، نقاط قوت و ضعف درونی و فرصتها و تهدیدهای بیرونی، شناسایی، استخراج و آنگاه در چهارچوب وضعیت کلی ST، WO، SO و WT به هم پیوند داده شده و گزینه های راهبرد خلق و انتخاب می شود. راهبرد ها، در واقع تعیین کننده زمینه های فعالیت در محیطی پیچیده و پویا، ابزاری است که به عنصر انسانی در یک نظام سازمانی حیات می بخشد و افراد را به حرکت وامی دارد. در الگوی SWOT، راهبردها، حاصل ایجاد پیوند و ارتباط میان قوت ها، ضعف ها، فرصت ها و تهدیدهای محیطی است که حاصل این پیوند و رابطه، ایجاد مزیت رقابتی پایدار و کسب برتری در برابر رقباست. (ستوده و نوری، ۱۳۹۶: ۹)

هدف از تحلیل SWOT، شناخت نقاط قوت و ضعف در داخل یک سازمان و فرصتها و تهدیدها در محیط بیرون است که شناخت این عوامل باعث می شود تا راهبردهایی مناسب در راستای استفاده از نقاط قوت و حذف نقاط ضعف، بهره برداری از فرصتها و غلبه بر تهدیدها تدوین نمود. نقاط قوت و ضعف با ارزیابی درونی، و فرصتها و تهدیدها با ارزیابی بیرونی شناسایی می شوند. در این رویکرد، عوامل بسیار مهم داخلی و خارجی که بر آینده سازمان تأثیر می گذارند و عوامل راهبردی به شمار می روند، شناسایی می شوند. نقاط قوت به مزایای رقابتی و دیگر قابلیت هایی مربوط می شود که سازمان می تواند به نفع خودش از آنها بهره برداری کند. در مقابل، نقطه ضعف، محدودیتی است که مانع پیشرفت سازمان می شود. (پشوتنی زاده و فرج پهلوی، ۱۳۹۱: ۸۲)

با استفاده از این تحلیل این امکان حاصل می شود که اولاً به تجزیه تحلیل محیط های داخلی و خارجی پرداخته و ثانیاً تصمیمات استراتژیکی اتخاذ کرد که قوت های سازمان را با فرصت های محیطی متوازن سازد. در برنامه ریزی راهبردی، به ترتیب چشم انداز، رسالت، اهداف، راهبردها، عناوین برنامه ها و فعالیت ها برای سازمان یا شکل مورد نظر تعریف می شود. چشم انداز و رسالت بر مبنای نظر بالاترین مرجع تصمیم گیر تعیین می شود. اهداف نیز بر اساس رسالت تعیین شده مشخص می شود. در واقع رسالت یا مأموریت، وظایف کلی و دورنمای فعالیت های سازمان را مشخص می کند و اهداف، مسیرهای رسیدن به این رسالت می باشد. برای تعیین راهبردها، ابتدا نقاط قوت، نقاط ضعف، فرصتها و

تهدیدها کشف و طراحی می شود. (خجیر، ۱۳۹۸: ۴)

الگوی swot

راهبردهای استخراجی از ماتریس (SWOT)

همانگونه که اشاره گردید، در روش تحلیل راهبردی (swot) از تضارب عوامل چهارگانه نقاط قوت، نقاط ضعف، فرصتها و تهدیدها راهبردهای مختلف استخراج می شود که شامل چهار دسته و گروه می شود. به عبارتی دیگر در این روش، فرصتها و تهدیدهای کلیدی خارجی به صورت سیستماتیک با ضعفها و قوتهای داخلی مقایسه می شوند. هدف، تشخیص یکی از چهار الگو و راهبرد مشخص ترکیب میان موقعیتهای داخلی و خارجی است. (پیرس و رابینسون، ۱۳۹۳: ۳۹۰). در ادامه توضیحی اجمالی در رابطه با این راهبردها ارائه می گردد:

الف: راهبردهای قوت - فرصت (SO)، راهبرد تهاجمی

این حالت، مطلوب ترین و مناسب ترین حالت برای سازمان است و بدین معنی است که سازمان ضمن آنکه از تواناییها و نقاط قوت در خور و قابل اتکایی برخوردار است، در محیط تعاملی و زمینه ای خود نیز با فرصت های مناسب و گرانمایی مواجه است. بنابراین، این دسته از راهبردها چگونگی به کارگیری توان موجود سازمان در جهت بهره برداری حداکثری از فرصت های مغتنم محیطی را بیان می دارد. (احمدی، ۱۳۸۶: ۳۹) به عبارتی دیگر در این راهبردها، با بهره گیری از نقاط قوت داخلی، از مریت فرصتهای خارجی استفاده می شود. حاکمان و مدیران دوست دارند، دولت و سازمان هایشان در موقعیتی قرار گیرد که در آن بتوان از نقاط قوت داخلی برای بهره گیری از روندها و رویدادهای خارجی استفاده کرد. (فرد آر، ۱۳۹۳: ۳۴۲)

ب: راهبردهای قوت - تهدید (ST)، راهبرد رقابتی

در این حالت، سازمان هر چند از قوت‌ها و توانایی‌های قابل اتکایی برخوردار است، ولی در محیط تعاملی و زمینه‌های خود نیز با چالش‌ها و تهدیدهای متعدد و جدی روبرو می‌باشد. بنابراین، این دسته از راهبردها چگونگی بهره‌گیری از حداکثر توان موجود برای مقابله بهینه با چالش‌ها و تهدیدهای محیطی را ترسیم می‌کند. راهبردهای رقابتی از نقاط قوت داخلی برای اجتناب از اثرات منفی تهدیدهای خارجی یا کاهش آنها استفاده می‌کنند.

ج: راهبردهای ضعف - فرصت (WO)، راهبرد محافظه کارانه

در این حالت، هر چند فرصت‌های متعدد و گرانمایی برای سازمان در محیط فراهم است، ولی از سوی دیگر ضعف‌ها و ناتوانی‌ها و آسیب‌پذیری‌های جدی نیز آن در برگرفته است. بنابراین، با استفاده از راهبردهای (WO) باید نهایت تلاش خود را برای جبران ضعف‌ها و ناتوانی‌های خود با استفاده از فرصت‌های محیطی به کار بندد. هدف این راهبردها، اصلاح نقاط ضعف داخلی از طریق بهره‌گیری از فرصت‌های خارجی است. (فرد آر، ۱۳۹۳: ۳۴۳)

د: راهبردهای ضعف - تهدید (WT)، راهبرد تدافعی

این حالت، بدترین، دشوارترین و مخاطره‌آمیزترین شرایط را برای فعالیت سازمان ترسیم می‌کند. زیرا، علی‌رغم آن‌که با ضعف‌ها و ناتوانی‌های متعدد و قابل توجهی مواجه است، در محیط‌های تعاملی یا زمینه‌ای خود نیز با فشارها، چالش‌ها و تهدیدهای گوناگونی باید مقابله نماید. از این رو، با استفاده از راهبردهای (WT) سعی می‌کند نقاط ضعف خود را به نوعی پوشش دهد یا آسیب‌پذیری‌های خود را از ناحیه تهدیدهای محیطی کمینه نموده، به حداقل ممکن برساند و یا در صورت امکان، خود را از گزند این آسیب‌ها و تهدیدها مصون و به دور نگه دارد. (احمدی، ۱۳۸۶: ۴۰)

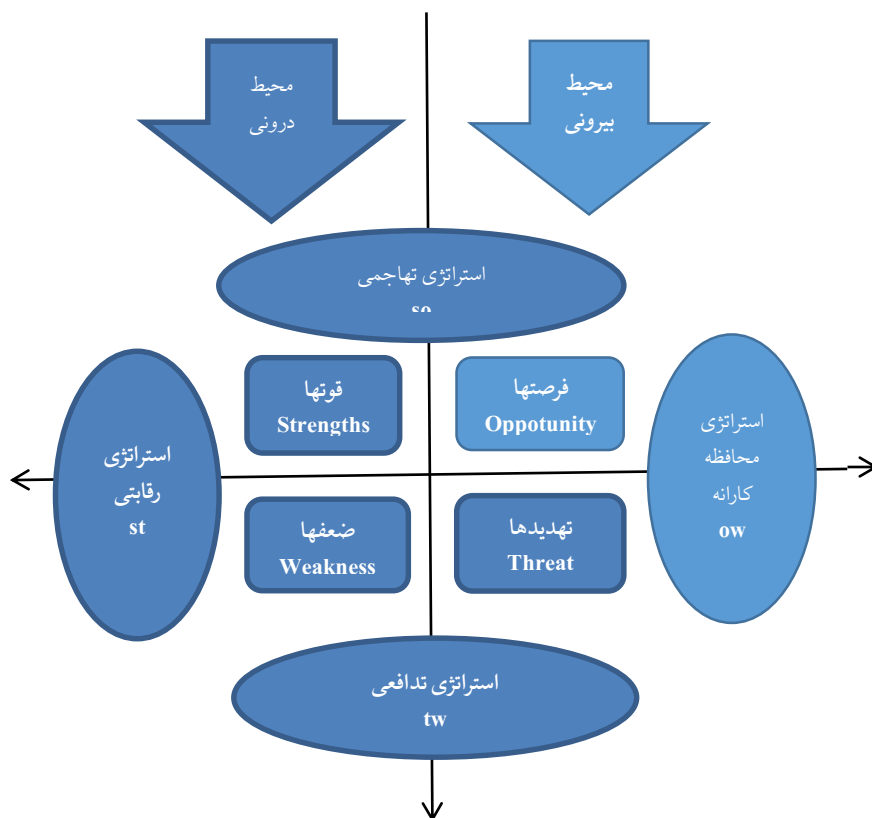
بنابراین در راهبردهای SO (راهبرد تهاجمی) سعی می‌شود با اتکا بر نقاط قوت درونی، از فرصت‌های بیرونی بهره‌برداری به عمل آید. در راهبردهای WO (راهبرد محافظه کارانه) هدف این است تا با بهره‌گیری از فرصت‌های بیرونی موجود، از نقاط ضعف درونی کاسته شود. در راهبردهای ST (راهبرد رقابتی) کوشش می‌شود تا با استفاده از نقاط قوت درونی، اثرات ناشی از تهدیدهای موجود در محیط خارج، کاهش داده و در نهایت، در راهبردهای WT (راهبرد تدافعی) که بدترین وضعیت است، هدف کم کردن نقاط ضعف درونی و پرهیز از تهدیدهای ناشی از محیط خارجی است.

تکنیک و ماتریس SWOT

نقاط ضعف (Weaknesses) W	نقاط قوت (Strengths) S	swot
استراتژی‌های WO (محافظه کارانه) از بین بردن نقاط ضعف از طریق استفاده از فرصتها	استراتژی‌های SO (تهاجمی) استفاده از فرصتها با توجه به نقاط قوت	فرصتها O (Opportunities)
استراتژی‌های WT (تدافعی) کاهش نقاط ضعف همزمان با پرهیز از تهدیدات	استراتژی ST (رقابتی) استفاده از نقاط قوت برای احتراز از تهدیدات	تهدیدات T (Threats)

نمودار الگوی swot با توجه به محیط بیرونی و درونی

نتایج حاصل از چهار وضعیت راهبردی که در قالب یک ماتریس ترسیم می شود، نمایی کلی از وضع موجود، وضع مطلوب و موقعیت راهبردی را با در نظر داشتن رسالت، چشم انداز، اهداف و سیاستهای کلی یک پدیده نشان می دهد. با توجه به این مسائل شناسایی شده در ماتریس به منظور هم عرض کردن نقاط قوت با فرصت و ایجاد موانع در هم عرض شدن نقاط ضعف با تهدید، به استخراج، تدوین و پیشنهاد راهبردهایی در همین راستا نیاز است. این راهبردها، حرکت دهنده توانمندیها و تعیین کننده تغییر وضع موجود به وضع مطلوب هستند. تصمیم گیرندگان می بایست با بررسی صحیح و با در نظر داشتن راهبردهای پیشنهادی، از یک سو با شناخت نقاط ضعف، آنها را تحت کنترل درآورند و با اقدامها و تصمیمهای متناسب با شرایط به نقاط قوت تبدیل کنند و از سویی دیگر در جهتی گام بردارند که برای اتخاذ راهبردی مناسب نقاط قوت درونی با فرصتهای بیرونی، همسو شوند و از همسو شدن نقاط ضعف درونی با تهدیدهای بیرونی جلوگیری کنند. (دهقانی فیروزآبادی و آجور لو، ۱۳۹۴: ۸۸)

با توجه به مطالب مطرح شده، می توان گفت روش تحلیل SWOT از ظرفیت لازم برای بررسی و تحلیل موضوع مقاله حاضر؛ یعنی راهبردهای فرهنگی مقابله با شیعه هراسی برخوردار است. بر اساس این روش و الگو، جهت استخراج راهبردهای مقابله با شیعه هراسی، در مرحله اول بایستی به شناسایی نقاط قوت و ضعف شیعه و نیز فرصتها و تهدیدهای پیش روی شیعه پرداخت و در ادامه بر اساس چارچوب و ماتریس SWOT و بر اساس تضارب نقاط قوت، ضعف، فرصتها و تهدیدها، راهبردهای مختلف استخراج می گردد.

نقاط قوت تشیع

شماره	نقاط قوت S
S۱	توانایی الهام بخشی شیعه با توجه به داشتن مولفه های فکری تاثیرگذار
S۲	پشتوانه فقهی پویا و غنی شیعه به عنوان فرهنگ اصیل اسلامی
S۳	وجود مولفه ها و آموزه های دینی جهان شمول و همسازگرا در شیعه
S۴	اعتقاد به نقش مرجعیت دینی و ولایت فقیه
S۵	موقعیت ژئوپلیتیک جوامع شیعی در منطقه خلیج فارس
S۶	در اکثریت قرار داشتن شیعیان در تعدادی از کشورهای اسلامی

نقاط ضعف جوامع شیعی

شماره	نقاط ضعف w
W۱	هویت‌های چندگانه قومیتی و ملیتی از جمله عربی، ایرانی و...
W۲	در اقلیت قرار گرفتن و عدم حضور تشیع در ساختارهای قدرت
W۳	کنترل و اعمال محدودیت شدید علیه شیعیان در بیشتر کشورهای اهل سنت
W۴	وجود برخی گروه‌های افراطی در شیعه و تکیه بر موارد اختلاف
W۵	آگاهی کمتر نسبت به مبانی تشیع در جهان اسلام و عدم تبلیغ مناسب تشیع

فرصت‌های پیش رو

شماره	فرصتها o
O۱	زمینه‌های متحد کننده از جمله اعتقادات مشترک، نقش آرمان فلسطین
O۲	زمینه های مشترك فرهنگي بين برخی از کشورهای منطقه
O۳	پیوستگی و همجواری جغرافیایی شیعیان
O۴	افزایش مشارکت شیعیان در عرصه‌های مختلف
O۵	تلاش برای همکاری از سوی شیعیان با عضویت در سازمان‌های منطقه ای
O۶	امکان استفاده از فضای مجازی جهت تبلیغ هویت تشیع در سطح جهانی

تهدیدهای پیش رو

شماره	تهدیدها t
t۱	هم افزایی مقابله نظام سلطه و برخی کشورهای منطقه با تشیع
t۲	ساختارهای تشدید کننده هویت‌های تفرقه گرا و شیعه ستیز
t۳	نگرانی دولتهای اسلامی سنی مذهب از قدرت یابی شیعیان
t۴	امنیتی شدن شیعه در سطح منطقه و طرح اتهام عامل بی ثباتی به شیعیان
t۵	اختلافات داخلی جهان اسلام و نبود انسجام
T۶	وجود فضای منفی رسانه ای و تبلیغی علیه شیعه

راهبردها و راهکارها

با توجه به نقاط قوت، ضعف، فرصت‌ها و تهدیدهای مطرح شده در زمینه شیعه؛ در این بخش راهبردها و راهکارهایی جهت مقابله با شیعه هراسی ارائه می شود. در این راستا، بایستی با توجه به نقاط قوت شیعه و

جهان تشیع، از فرصت‌های پیش رو استفاده شده و در راستای از بین بردن ضعف‌ها و تهدیدهای موجود تلاش نمود. این راهبردها شامل راهبردهای تهاجمی (SO)، راهبردهای رقابتی (ST)، راهبردهای محافظه کارانه (WO) و راهبردهای تدافعی (TW) بوده که بر اساس روش SWOT دسته بندی شده است. در این روش، دسته بندی راهبردها، بر اساس تضارب نقاط قوت، ضعف، فرصت‌ها و تهدیدها می باشد. راهبردهای تهاجمی، حاصل تضارب نقاط قوت (S) و فرصت‌ها (O) می باشد، به این صورت که در این راهبرد با توجه و تاکید بر نقاط قوت، بایستی از فرصت‌های موجود استفاده نمود. راهبردهای رقابتی، حاصل تضارب نقاط قوت (S) و تهدیدها (T) می باشد، به این معنا که در این راهبرد با استفاده از نقاط قوت، بایستی با تهدیدات مقابله نمود. راهبردهای محافظه کارانه، حاصل تضارب فرصت‌ها (O) و نقاط ضعف (W) می باشد، به این صورت که با استفاده از فرصت‌ها، بایستی نقاط ضعف پوشش داده شده و از بین برود. در نهایت راهبردهای تدافعی، حاصل تضارب نقاط ضعف (W) و تهدیدها (T) می باشد، به این معنی که همزمان با پرهیز از تهدیدات، بایستی نقاط ضعف را کاهش داد. در ادامه به ارائه این راهبردها جهت مقابله با شیعه هراسی پرداخته می شود. البته اشاره به این نکته ضروری است و قبلاً هم تذکر داده شده است که اگرچه راهبردهای مختلف سیاسی، فرهنگی، اقتصادی، امنیتی و ... در خصوص مقابله با شیعه هراسی قابل بررسی است و لکن تمرکز مقاله بر ارائه راهبردهای فرهنگی بوده است.

الف: راهبردهای تهاجمی SO

این حالت مطلوب‌ترین و مناسب‌ترین حالت برای راهبرد است؛ بدین معنا که این راهبردها ضمن آنکه از توانایی‌ها و نقاط قوت قابل توجهی برخوردار می باشند در محیطی تعاملی و زمینه ای خود نیز با فرصت‌های مناسبی مواجه است. تمام سیستم‌ها خواهان وضعیتی هستند که قادر باشند همزمان قوت و فرصت‌های خود را به حداکثر برسانند. برخلاف راهبرد تدافعی که یک راه حل «واکنشی» است، راهبرد تهاجمی یک راه حل «کنشگر» است. (فرد آر، ۱۳۸۶: ۸۶) در این قسمت راهبردهای تهاجمی جهت مقابله با شیعه هراسی بیان می شود که بر اساس آن با توجه بر نقاط قوت شیعه، به استفاده از فرصت‌های موجود تاکید می شود.

۱. تاکید بر زمینه‌های متحد کننده جهان اسلام در چارچوب آموزه‌های شیعی (O1+S3)
۲. تقویت اتحاد شیعیان با محوریت مرجعیت دینی و ولایت فقیه (O1+S4)
۳. استفاده از ظرفیت‌های ارتباطی نوین و فضای مجازی در جهت تبیین، ترویج و تقویت آموزه‌های شیعه (O6+S1)
۴. حضور فعال و هماهنگ شیعیان در عرصه‌های بین المللی (O5+S6)
۵. فراهم نمودن زمینه‌های عضویت فعال شیعیان در سازمان‌های بین المللی به منظور بهره مندی از ظرفیت بالای این نهادها جهت تبلیغ فرهنگ شیعه (O5+O6+S2)

ب: راهبردهای رقابتی st

در این حالت راهبرد هر چند قوت‌ها و توانایی‌های قابل اتکایی برخوردار است ولی در محیط تعاملی و زمینه‌ای خود با چالش‌ها و تهدیدهای متعدد و جدی روبرو می‌شود. بر همین اساس در راهبرد رقابتی با بهره‌گرفتن از نقاط قوت موجود با تهدیدات مقابله می‌شود و هدف آن به حداکثر رساندن نقاط قوت و حداقل رساندن تهدیدات است. (فرد آر، ۱۳۸۶: ۸۸) در این قسمت راهبردهای رقابتی (استفاده از نقاط قوت، برای مقابله با تهدیدات) جهت مقابله با شیعه هراسی بیان می‌شود.

۱. مقاومت در برابر نظام سلطه و همپیمانان منطقه‌ای آن در چارچوب آموزه‌های اسلامی و شیعی ($s1+s3+t1$)

۲. تقویت روند تنش زدایی جهت رسیدن به زمینه‌های مشترک ($s3+t5$)

۳. رفع نگرانی دولتهای مسلمان از قدرت یابی شیعیان با تاکید بر آموزه‌های مشترک اسلامی ($t3+s3$)

۴. بهره‌گیری از پشتوانه فقهی پویا و غنی شیعه جهت تقویت همگرایی اسلامی ($s2+t5$)

۵. به حاشیه رانی نگاه امنیتی به شیعه با برجسته سازی آموزه‌های همسازگرا ($t4+s3$)

ج: راهبردهای محافظه کارانه wo

در این راهبرد ضمن تاکید بر نقاط ضعف درونی جهان تشیع، سعی بر بهره‌گیری از فرصت‌های بیرونی در جهت رفع ضعفها می‌باشد. راهبرد محافظه کارانه یا راهبرد حداقل – حداکثر تلاش دارد تا با کاستن از ضعف‌ها بتواند حداکثر استفاده را از فرصت‌های موجود ببرد. (فرد آر، ۱۳۸۶: ۹۱) در ادامه راهبردهای محافظه کارانه جهت مقابله با شیعه هراسی ارائه می‌شود.

۱. افزایش سطح آگاهی مسلمانان نسبت به مبانی تشیع با استفاده از رسانه‌های جمعی بویژه فضای مجازی ($o6+w5$)

۲. تقویت دیپلماسی رسانه‌ای در راستای آگاهی بخشی و تبیین گفتمان عقلانی شیعه ($o2+o6+s2$)

۳. بهره‌برداری از ظرفیت نهادهایی مانند سازمان همکاری اسلامی و دارالتقریب برای ایجاد وحدت مذهبی در جهان اسلام و خنثی سازی تبلیغات فرقه‌های افراطی علیه تشیع ($o5+t2+t5$)

۴. تقویت جریانهای اسلامی معتدل با تاکید بر اعتقادات مشترک ($w4+o1$)

۵. تقویت نقاط مشترک شیعیان ($o1+w1$)

د: راهبردهای تدافعی tw

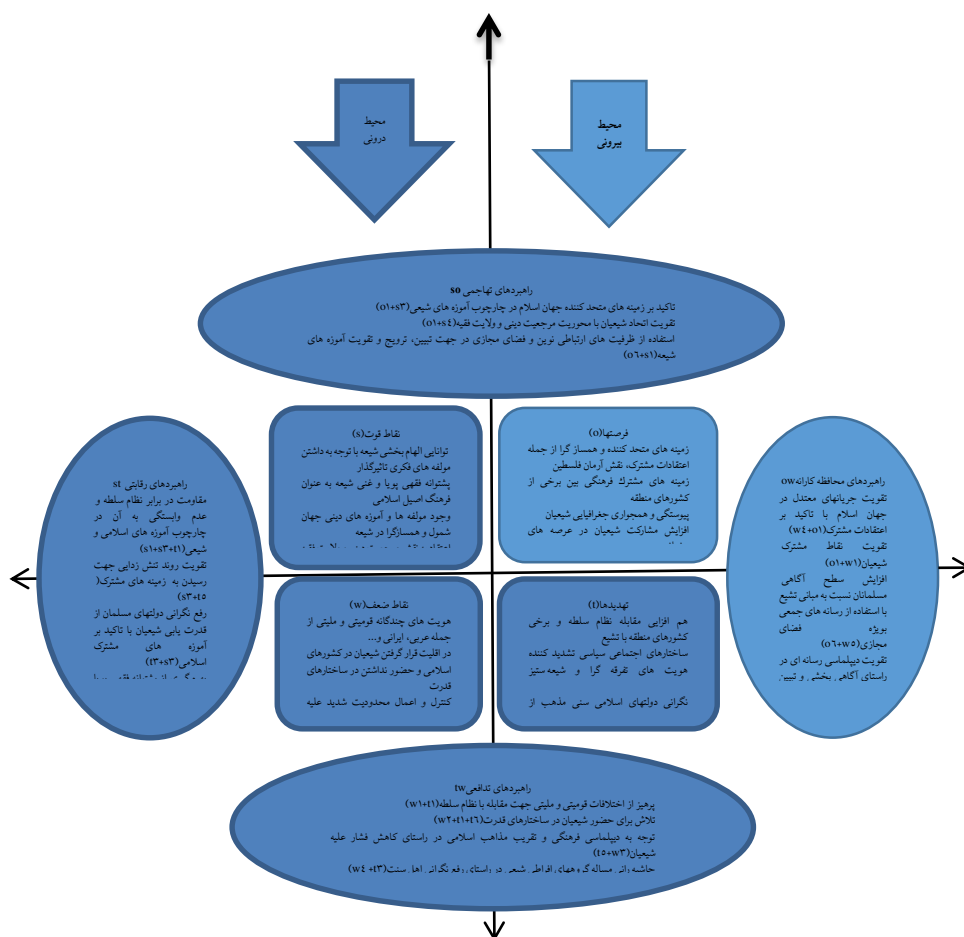
هدف کلی راهبرد تدافعی یا حداقل – حداکثر که می‌توان آن را «راهبرد بقا» نیز نامید، کاهش ضعف‌های جهان تشیع برای کاستن و خنثی سازی تهدیدها است. در این راهبرد تلاش می‌شود تا از طریق شناخت نقاط ضعف و تهدیدها راهبردهای ممکن برای بقا بیان شود. هدف این راهبرد حفظ خود در شرایط بحرانی

است. (فرد آر، ۱۳۸۶: ۹۵) در این قسمت راهبردهای تدافعی شیعه بیان می‌شود.

۱. توجه به دیپلماسی فرهنگی و تقریب مذاهب اسلامی در راستای کاهش فشار علیه شیعیان ($t5+w3$)
۲. تلاش برای حضور شیعیان در ساختارهای قدرت ($w2+t1+t6$)
۳. حاشیه رانی مساله گروههای افراطی شیعی در راستای رفع نگرانی اهل سنت ($w4+t3$)
۴. پرهیز از اختلافات قومیتی و ملیتی جهت مقابله با نظام سلطه ($w1+t1$)

نمودار راهبردهای فرهنگی مقابله با شیعه هراسی با استفاده از الگوی swot

فهرست منابع

۱. احمدی، سیدعباس و حافظ نیا، محمدرضا، موانع و شیوه‌های بازدارنده تجدید حیات شیعه در جهان، فصلنامه علمی پژوهشی شیعه‌شناسی، شماره ۳۰، تابستان ۱۳۸۹.
۲. احمدی، سیدعباس، واثق، محمود و جاسم نژاد، مسعود، ژئوپلیتیک شیعه و ارتقای جایگاه ایران در خاورمیانه پس از انقلاب اسلامی، پژوهش‌های جغرافیای انسانی، شماره ۸۰، تابستان ۱۳۹۱.
۳. احمدی، محمدرضا، روش تحلیل راهبردی (SWOT)، مجله حصون، شماره ۱۳، پاییز ۱۳۸۶.
۴. آرمسترانگ، مایکل، مدیریت استراتژیک منابع انسانی، ترجمه محمد اعرابی و داود ایزدی، انتشارات دفتر پژوهش‌های فرهنگی، چاپ سوم، ۱۳۸۶.
۵. اسماعیلی، حمید رضا، القاعده از پندار تا پدیدار، چاپ اول، تهران، اندیشه‌سازان نور، ۱۳۸۶.
۶. افتخاری، اصغر و شبستانی، علی، راهبرد جمهوری اسلامی ایران در مقابله با تروریسم، فصلنامه علمی پژوهشی آفاق امنیت، شماره ۱۲، پاییز ۱۳۹۰.
۷. افشردی، محمدحسین و اکبری، حسین، تأثیر عوامل ژئوپلیتیکی شیعه بر توسعه نفوذ انقلاب اسلامی، فصلنامه آفاق امنیت، شماره ۲۰، پاییز ۱۳۹۲.
۸. افشردی، محمدحسین و بابلی، کورش، بررسی عوامل ژئوپلیتیک انسانی شیعیان عراق و تأثیر آن بر تدوین راهبرد دفاعی جمهوری اسلامی ایران، فصلنامه مطالعات دفاعی راهبردی، شماره ۶۷، بهار ۱۳۹۶.
۹. اکبری، حسین، ژئوپلیتیک شیعه و نظام سلطه، انتشارات جامعه المصطفی، ۱۳۹۵.
۱۰. اکرمی نیا، محمد، راهبردهای سیاست خارجی جمهوری اسلامی ایران در دستیابی به اهداف چشم انداز ۱۴۰۴، فصلنامه علمی پژوهشی مطالعات راهبردی، شماره ۶۰، تابستان ۱۳۹۲.
۱۱. انوری، حسن، فرهنگ بزرگ سخن، انتشارات سخن، ۱۳۸۱.
۱۲. بدخشانی، فرناز و فروزانفر، بهزاد، نقش استراتژی منابع انسانی در سازمان‌های متعالی و ارتباط آن با استراتژی سازمان، ارائه شده در هفتمین کنفرانس بین‌المللی مدیریت استراتژیک، مهر ۱۳۸۹.
۱۳. پیرس و رایبسون، برنامه ریزی و مدیریت استراتژیک، ترجمه سهراب خلیلی شورینی، انتشارات یادواره کتاب، چاپ اول، ۱۳۷۷.
۱۴. تابلی، حمید و همکاران، حکومت مهدوی در پرتو شاخص‌های جهانی سازی آن، فصلنامه علمی پژوهشی مشرق موعود، شماره ۱۹، پاییز ۱۳۹۰.
۱۵. جام‌ام. برایسون، برنامه ریزی استراتژیک برای سازمانهای دولتی و غیردولتی، ترجمه عباس منوریان، انتشارات مرکز آموزش مدیریت دولتی، چاپ اول، ۱۳۷۲.
۱۶. جی دیوید هانگر و توماس ال ویلن، مبانی مدیریت استراتژیک، ترجمه محمد اعرابی و حمید رضا رضوانی، نشر دفتر پژوهشهای فرهنگی، ۱۳۸۹.
۱۷. حاجی یوسفی، امیر محمد، هلال شیعی؛ فرصتها و تهدیدها برای جمهوری اسلامی ایران، اعراب و آمریکا، فصلنامه علمی پژوهشی دانش سیاسی، شماره اول، بهار و تابستان ۱۳۸۸.
۱۸. حلمی، علی محمد، شیعه‌هراسی و ایران‌هراسی در جهان؛ علل و راهکارها، ۲۳ تیرماه ۱۳۹۸:

۱۹. حنفی، حسن، اسلام سیاسی، ترجمه محمد حسن معصومی، مجله حکومت اسلامی، سال دوم، شماره اول، بهار ۱۳۸۶.
۲۰. خجیر، یوسف، روش تحلیل راهبردی (SWOT) در ارتباطات و رسانه، فصلنامه علوم خبری، شماره ۲۹، بهار ۱۳۹۸.
۲۱. دارا، جلیل و بابایی، محمود، شیعه هراسی و ایران هراسی راهبرد آمریکا برای حفظ رژیم صهیونیستی، فصلنامه مطالعات انقلاب اسلامی، شماره ۴۴، بهار ۱۳۹۵.
۲۲. دهقانی فیروز آبادی، سید جلال و آجورلو، حسین، تحلیل راهبردی تحقق آرمان فلسطین در پرتوی بیداری اسلامی در خاورمیانه و شمال آفریقا، دوفصلنامه علمی-پژوهشی جامعه شناسی سیاسی جهان اسلام، دوره ۳، شماره ۱، بهار و تابستان ۱۳۹۴.
۲۳. ذوالفقاری، سیدمحمد، هراس اخلاقی، رهیافتی برای فهم شیعه هراسی، فصلنامه پژوهشهای مطالعات منطقه ای، شماره ۳، بهار ۱۳۹۳.
۲۴. زرقانی، سیدهادی و احمدی، ابراهیم، شیعه هراسی به مثابه قلمروسازی گفتمانی محور غربی-غربی در بحرانهای ژئوپلیتیکی خاورمیانه، فصلنامه ژئوپلیتیک، سال سیزدهم، شماره اول، بهار ۱۳۹۶.
۲۵. الزرقاوی، ابی مصعب، کلمات مضیئه، الکتاب الجامع لخطب و کلمات الشیخ المعتر بدینه ابی مصعب الزرقاوی، شبکه البراق الالامیه، ۱۴۲۷.
۲۶. زین العابدین، یوسف، احمدی ارکمی، ابوطالب و نظری ولنی، لاله، تحلیل ژئوپلیتیک تشیع در خاورمیانه با استفاده از مدل SWOT، فصلنامه علمی پژوهشی شیعه شناسی، شماره ۴۴، زمستان ۱۳۹۲.
۲۷. صالحی نجف آبادی، عباس، خسروی، بهنام و صانعی، راضیه، بررسی دلایل هژمونیک شدن گفتمان ایران هراسی و شیعه هراسی بر اساس نظریه لاکلاو و موفه، فصلنامه علمی پژوهشی پژوهشهای سیاسی جهان اسلام، سال پنجم، شماره دوم، تابستان ۱۳۹۴.
۲۸. ضرغامی، برزین و همکاران، ژئوپلیتیک شیعه یا هلال شیعه، فصلنامه پژوهشهای جغرافیای انسانی، دوره ۴۶، شماره ۱، بهار ۱۳۹۳.
۲۹. ضرغامی، برزین، شوشتری، سیدمحمدجواد و انصاری زاده، سلمان، ژئوپلیتیک شیعه یا هلال شیعه (مبانی، اهداف و رویکردها)، مجموعه مقالات همایش ژئوپلیتیک شیعه، ۱۳۹۱.
۳۰. عباس کاظمی، سیدتوقیر، شیعه ستیزی در دنیای معاصر، بوستان کتاب، ۱۳۹۳.
۳۱. علیخانی، علی اکبر، اندیشه سیاسی متفکران مسلمان، انتشارات پژوهشکده مطالعات فرهنگی و اجتماعی، ۱۳۹۰.
۳۲. عمید، حسن، فرهنگ فارسی عمید، تهران: امیرکبیر، ۱۳۶۱.
۳۳. فرد آر. دیوید، مدیریت استراتژیک، ترجمه محمد تقی زاده مطلق و سید محمد اعرابی، انتشارات دفتر پژوهشهای فرهنگی، چاپ اول، ۱۳۹۳.
۳۴. کشاورز شکری، عباس و فهیمی، زهرا، واکنش جهان غرب به تحولات ژئوپلیتیک شیعه و راهکارهای مقابله با آن، فصلنامه پژوهشهای سیاسی جهان اسلام، سال هفتم، شماره دوم، تابستان ۱۳۹۶.
۳۵. کشاورز شکری، عباس؛ غفاری، زاهد و فهیمی، زهرا، علل گسترش شیعه هراسی و راهکارهای مقابله با آن، فصلنامه

علمی پژوهشی شیعه شناسی، شماره ۴۴، زمستان ۱۳۹۲.

۳۶. محمدی، منوچهر، بازتاب جهانی انقلاب اسلامی، انتشارات پژوهشگاه فرهنگ و اندیشه اسلامی، ۱۳۹۰.
۳۷. محمودیان، محمد، بنیادهای فکری القاعده، انتشارات دانشگاه امام جعفر صادق، تهران، ۱۳۹۰.
۳۸. مصباح یزدی، محمد تقی، آموزش عقاید، انتشارات سازمان تبلیغات اسلامی، ۱۳۷۰.
۳۹. مقیمی، غلامحسین و ستوده، محمد، بیداری اسلامی و توهم شیعه هراسی (چالش‌ها و راهکارها)، فصلنامه علمی پژوهشی مطالعات انقلاب اسلامی، شماره ۳۳، تابستان ۱۳۹۲.
۴۰. موسوی، سیدعباس، ایران، انقلاب اسلامی و ژئوپلیتیک شیعه، نشر موسسه مطالعات اندیشه سازان نور، تهران، ۱۳۹۰.
۴۱. میرعلی، محمدعلی، جریان‌شناسی سیاسی سلفی‌گری معاصر، انتشارات المصطفی، ۱۳۹۶.
۴۲. ناظمی اردکانی، مهدی، داودی، مهدی و امامی، احمدعلی، آرمان جهانی اسلام در اندیشه فرهنگی انقلاب اسلامی، فصلنامه پژوهش‌های راهبردی سیاست، سال سوم، شماره ۹، تابستان ۱۳۹۳.
۴۳. نجات، سیدعلی، گروهک تروریستی داعش و امنیت ملی جمهوری اسلامی ایران؛ چالش‌ها و فرصت‌ها، فصلنامه سیاست، سال دوم، شماره ششم، تابستان ۱۳۹۴.
۴۴. وزارت صنایع و معادن، سند راهبرد توسعه صنعتی جمهوری اسلامی ایران، ۱۳۸۴.